

Fengsler, fanger, betjenter i kjønnspektiv – særlig menn

Krim 2917/4917

01.03.11

Thomas Ugelvik

Fengsler, fanger, betjenter i kjønnspektiv

- Kort repetisjon
- Kort om fengsel
- Fengsel og umannliggjøring - pensumtekstene
- Hverdagslivets umannliggjøring og mannlighetsarbeid i fengsel - makt/motstand

Kolnar: vold og (u)mannliggjøring

- Lekkasje i kjønnnet
- Krenket/frastjølet kjønnskapital
- Mannen trues med å sendes ut i periferien, vold (kriminalitet) kan bli en måte å finne veien tilbake til sentrum – vold som sentripetalt.

Kolnars landskap

- Kolnar skaper et metaforisk kulturelt maskulint landskap med et sentrum og marginaliserte periferiområder.
- Den sentripetale volden er den volden som bekrefter maskulinitet i en bestemt sammenheng. Den sentripetale volden kan brukes til å konstruere en mannlighet som er offentlig godkjent og sanksjonert.
- Den peripetale volden er voldsformer som er marginalisert på ulike nivåer. Dette er vold som ikke er offentlig sanksjonert - den er i de fleste tilfeller straffbar. Den kan likevel oppleves som en løsning på en presset mannlighet. Den peripetale volden knyttes til umannlighet (feighet, ondskap, æreløshet, osv).

Mannlighet, sentrum, periferi

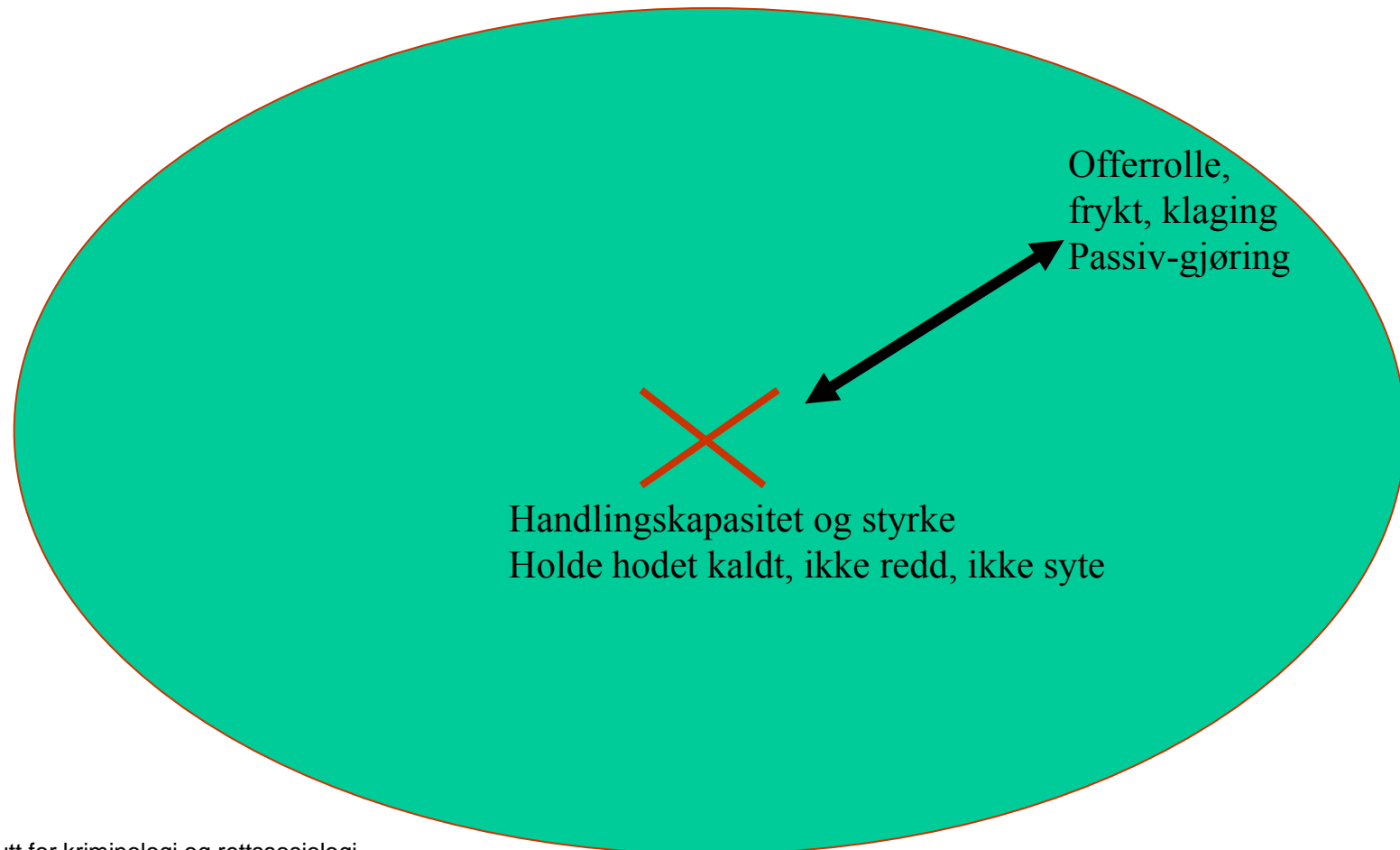

Åkerstrøm: Mannlighetens dilemma

- Mannlighet og offerstatus kan forstås som motsatte bevegelser – eller offerstatus som peripetal for mannlighet.
- Skildring av voldsmannens provokasjoner og initiativ peker mot en offerrolle = skam
- Skildring av motstand og forsvar = mannlighet, styrker egen kompetanse og kapasitet
- Problemet mennene har: å klare å fortelle om begge disse (relaterte) elementene *samtidig*.
- Åkerstrøm beskriver det som kan kalles mennenes *mannlighetsarbeid* i gjenfortellingen av voldshendelsen.

Kolnar + Åkerstrøm

Nøkkeltall om fengsel

- Omtrent 3600 fanger til enhver tid
- Fordelt på rundt 50 fengsler
- Gjennomsnittsdømme ca 3 mnd, sittedid ca 100 dager
- Gjennomsnittsalder 34 år
- Omtrent 5 % av dem er kvinner

Fengselstyper

- (Avdeling med ekstra høyt sikkerhetsnivå)
- Fengsel med høyt sikkerhetsnivå
- Fengsel med lavere sikkerhetsnivå
- Overgangsbolig

Pains of imprisonment

- Sykes, Goffman, Hammerlin
- Tap av frihet, passivisering, å gjøres avhengig.
- Tap av autonomi, selvbestemmelse. Følelse av avmektighet/maktesløshet.
- Medfølgende tap av sikkerhet/trygghet i farlige omgivelser.
- Fattigdom, tap av ting/gjenstander, fratatt tilgang på varer og tjenester, markedskompetanse
- Forvansking eller ødeleggelse av sosiale forhold, herunder til venner, kjærester/koner og barn. Tap av seksualitet, kjærlighet, forhold, omsorg (gi og få).

Fengsel og umannliggjøring

Arnbjerg:

- **Tap av bevegelsesfrihet:** den som er vant til å farte verden rundt, må nå spørre om lov til å få besøke en annen celle over gangen. Alle reglene kan forstås som symboler på det faktum at fangen er fanget, satt i administrasjon.
- **Økonomisk umyndiggjørelse:** en bitteliten betaling for utført arbeid, som er nok til (for få) sigaretter. Fangen kan ikke skjøtte sitt økonomiske ansvar.
- **Seksuell umyndiggjørelse:** forholdet til det motsatte kjønn begrenses sterkt eller opphører. Fangen og kjæresten/konen bestemmer ikke selv hvor ofte og hvordan de skal være sammen.

Overgrep og vold som umannliggjørende

Anonym:

- Voldtektsoffer om kvinnelig status: "I had to do everything a wife did. I played the total woman"
- Mannliggjøring gjennom umannliggjøring av andre - man nærmer seg sentrum ved å skyve andre ut i periferien.
- Strategi: dette har bare skjedd på overflaten, har ikke endret meg i dybden. Han insisterer på en indre, uforandret skjebne. Han *er* ikke homo, selv om han har *gjort* dette.
- Å være mann = å kunne tilfredsstille en kvinne seksuelt. Han trodde han hadde blitt en *freak*, men opplevelsene har i stedet gjort ham til en bedre elsker for sin kone.

Newton: mannlighet, solidaritet, konkurranse

- Mange av de problemene underordnede mannlighetsformer opplever i samfunnet, er like dem man opplever i et fengsel: mangel på autonomi, avmakt i møte med autoriteter, begrenset tilgang på materielle goder, kanskje til og med mangel på trygghet i hverdagen.
- Menn er også kilde til andre menns frykt. Menn er rivaler, ikke bare brødre.
- Mannlig solidaritet ekskluderer kvinner, men det er også en måte å skape trygghet i den farlige verden av andre (farlige) menn.

Johnsen: kriminelle kroppar?

Kroppen som løsningsstrategi:

- “Audun” opplever det som peripetalt umannliggjørende at omgivelsene oppfatter ham som *en kriminell*. Voldtekten hans var et uhell i fylla, ikke noe som gjør at han *er* en kriminell.
- Samtidig er statusen som voldtektsmann problematisk inne i fengselet. Han opplever selv ikke at han *er* en voldtektsmann, bare at han har *gjort* en tabbe.
- Statusen innebærer at han ses som moralsk underlegen, og som lite mannlig, som ikke får sex på andre måter.
- Statusen betyr at Audun er truet. Vekttreningen betyr at han får selvtillit, fysisk selvtillit, troen på at han kan slå tilbake om han må.

Peripetale bevegelser på jeg-form

- Jeg er en ufri person, jeg kan ikke dra dit jeg vil. Dette må det være en grunn til. Jeg er farlig.
- Jeg er utrygg her, jeg kan ikke passe på meg selv. Omgivelsene mine er farlige.
- Jeg bestemmer ikke over meg selv, jeg kan ikke påvirke mine skjebne eller mine hverdagsomgivelser. Jeg må godta alt som skje med meg.
- Jeg er fattig, jeg kan ikke kjøpe det jeg vil, jeg kan ikke ta med av pliktene mine som forsørger.
- Jeg kan ikke ta meg av dem jeg er glad i. Jeg er en dårlig ektemann og far, jeg er fratatt muligheten til å ha sex, eller den er sterkt begrenset.

Fangene: fengslingens umannliggjøring

- Fengsling innebærer derfor et sammensatt flettverk av utfordring for fangenes mannlighet, jf. Jewkes.
- Status som skikkelig mann handler blant annet om autonomi og kompetanse til å forme omgivelsene sine (ikke ufri), om å være en trygg og stabil skikkelig fyr (ikke farlig, ordenlig kar), å kunne forsørge familien og spandere på venner (ikke fattig, ikke gjerrig), å ta seg av dem man er glad i, å inngå i et vellykket heteroseksuelt forhold (trygg og god, attraktiv).

Hverdagslivets umannliggjøring – makt/motstand

Å bli en fange: Fengselsmakt på to nivåer

- 1) Velferdsstatens rehabiliteringsapparat – fengselet som sosial teknologi
- 2) Den dagligdagse styringen og kontrollen av/i institusjonen

Grovt sett tre "fangeroller":

- Stakkarslig
- Farlig
- Vanskelig

Fangen i forskningen

- En rekke nyere norske og nordiske undersøkelser beskriver en fangebefolkning med store levekårsproblemer.
- I forhold til befolkningen for øvrig er/har fangene oftere
 - Skoletapere
 - Dårligere sosialt nettverk
 - Vanskeligere familieforhold
 - Oftere fysisk syke og har flere og større psykiske problemer
 - Bruker oftere narkotika
 - Har dårligere tilknytning til arbeidsliv
 - Boligmarked
- Kriminalomsorgen ser dette som behov den enkelte fangen har. Å fjerne eller dempe noen av disse behovene vil føre til at risikoen for tilbakefall går ned.

Å bli en fange: rehabiliteringsapparatet

"Den domfelte skal når dommen er sonet, være bedre skodd for et liv uten kriminalitet. Alt vi gjør, skal måles opp mot dette. Soningen skal være et vendepunkt. Vårt mål kan konkretiseres slik:

Målet for vår faglige virksomhet er en straffedømt som når dommen er sonet, er:

- Stoff-fri eller med kontroll over sitt stoffbruk
- Har et passende sted å bo
- Kan lese, skrive og regne
- Har en sjanse på arbeidsmarkedet
- Kan forholde seg til familie, venner og samfunnet for øvrig
- Evner å søke hjelp for problemer som måtte oppstå etter løslatelsen
- Kan leve uavhengig" (Fagstrategien, s. 4).

Å bli en fange – samfunnstrygghet og ”de farlige”

Straff som virker – mindre kriminalitet – tryggere samfunn:

”Kriminalomsorgen skal gjennomføre straff på en slik måte at nye lovbrudd ikke skjer under straffegjennomføringen, samtidig som målet for rehabiliteringsarbeidet er redusert tilbakefall til ny kriminalitet. De som er farlige eller ikke har til hensikt å endre sitt kriminelle livsmønster, skal samfunnet beskyttes mot.”

Å mangle tillit

Jeg må ha disse fire [fangene] med meg hele dagen. Fire av dem på én, det er mye. Her [på avdelingen] er det celler, vet du, er det en som slår seg vrang, kan man bare låse ham inn og ringe førstebetjenten. Hvor vi er, der er det ingen celler. Jeg må hele tiden følge med. Når praten går greit og alle er fornøyde, slapper jeg av. Hvis noen er litt stille og melder seg ut en del, må jeg følge med. Kanskje planlegger han å rømme. Kanskje har han det vanskelig og har tenkt å slå seg vrang. Man kan jo aldri vite. Når noen er stille, må jeg følge med. Ellers må jeg være smart. De har sin måte å gjøre det på, de vil gjerne jobbe i sitt tempo. Hvis jeg vil styre det, må jeg være lur. Jeg må finne det perfekte tidspunktet å gi en beskjed, sånn at de ikke rekker å bli irriterte, sånn at det stemmer med deres rytme. Da er det sånn at de er fornøyde når jeg låser dem inn. Det er målet, ikke sant, at de ikke tenker 'fy faen for en dust' idet jeg låser dem inn. Jeg må hele tiden styre dem sånn at de er i best mulig humør i morgen. Det er jo min sikkerhet det er snakk om.

Å bli en fange: Hverdagsmaktformer i fengsel 1

BANK PÅ OG VENT

Å bli en fange: Hverdagsmaktformer i fengsel 2

Innsatte har ikke adgang til
betjentrommet

Å bli en fange: Hverdagsmaktformer i fengsel 3

Vær så snill og hjelp oss å holde orden og passe på regelen om at innsatte ikke har adgang til betjentrommet.

Å bli en fange: Hverdagsmaktformer i fengsel 4

No entry

Passivisert og administrert av fengselet

Har man lyst på en dusj, må man skrive påmeldingslapp og levere om morgenen. Men det holder ikke. Man må gå og si det også. Hvis man bare sier det, sier de at du ikke får dusje fordi du ikke har skrevet lapp. Hvis du bare skriver lapp, glemmer de hele greia. Begge deler er nødvendig. Kan du tenke deg? Men ofte skjer det ingenting likevel. Så tenker jeg at jeg må ringe på og minne dem på det, men etterpå tenker jeg at jeg ikke må mase på dem. Hvis jeg maser, blir de irriterte. Blir de irriterte, tar det i hvert fall lang tid. Da kommer det til å ta lang tid i morgen også. Men hvis jeg ikke ringer, får jeg ikke dusjet. Skjønner du? Jeg har trent, så jeg må dusje. Hva skal jeg gjøre? Alt dette for en dusj, mann! Man blir veldig sliten i hodet av sånt.

Sentrale mannlighetsverdier i samfunnet

- Å ha god moral, være en skikkelig kar
- Å være en mann av ære
- Å være en man kan stole på
- Å kunne styre seg selv, å ha selvkontroll
- Å være herre over omgivelsene, å kunne styre verden rundt seg
- Å tjener egne penger, å kunne forsørge andre
- Å klare seg selv

Å bli til en fange

- Passiv
- Kriminell, uetisk, farlig
- En av fangene - generaliserende
- Hjelpetrengende, stakkarslig
- Lite selvstendig, avhengig
- Svak, uten styring
- Vanskelig, må administreres og styres
- Uten kompetanse, uten autonomi
- Fattig
- Ikke inkludert
- Kulturell kjønns sensitiv linse: Umandig

Motstand

- Ikke som opptøyer, rømning eller vold mot betjenter, men dagligdags motstand mot den tilskrevne fangestatusen fengslingen innebærer. Motstand som har som mål å gjøre seg til/bli noe annet eller mer enn "en av fangene":
 - Jeg er ikke passiv, men aktiv
 - Jeg er ikke stakkarslig, men ressurssterk
 - Jeg er ikke farlig, men etisk bevisst
 - Jeg er ikke vanskelig/vrang, det er fengselet som er det
 - Jeg er unik, ikke bare en av fangene
 - = Jeg er en skikkelig mann

Betjentene bestemmer ikke likevel

Det er sant, Thomas, de jobber for meg. Jeg ringer på og ber om noe, de kommer med det. De kommer med mat når jeg er sulten. Walla, til og med hvis jeg sitter på do, og ringer på, så kommer de med dopapir til meg, inn på cella her mens jeg sitter på do. Det er utrolig, de er tjenerne mine, de gjør som jeg vil.

Hallo, se på dem, det er bare små jenter på seksti kilo, jo. Hva kan de gjøre? Ingenting. Vi kan bare ta dem i ryggen og bære dem hvor vi vil. Men jeg vil jo ikke ødelegge for meg selv. Jeg må tenke på guttene mine, på å få komme ut til dem. Men, ikke sant, politiet, de frakter oss hit med helikopter og fire-fem biler og jeg vet da faen. De gjør alt som om vi er kjempefarlige. Også slippes vi inn her på avdelingen, femti stykker, hvor tre små jenter skal passe på oss. Tre blonde små jenter. De har jo ikke sjangs, det er vi som egentlig bestemmer her, he he he.

Fangenes identitetsforhandling 2: omgjøring av hierarki

B

Tjenere, slaver, service for kriminelle

F

Jeg bestemmer *egentlig* over dem,
de må gjøre som jeg sier.
De åpner dører, henter mat og
skaffer alt jeg trenger.

Systemet som jukser

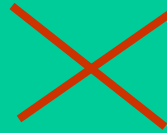
Vi har ikke noen rettsstat i Norge lenger. De bruker alle typer midler mot oss, og de slipper unna med det. Alt er lov mot oss kriminelle, ikke sant.

Det er som et sjakkspill mellom meg og politiet, sånn ser jeg på det. Problemet er at det er som et sjakkspill der politiet har nitti prosent vinningsjans, og jeg har ti prosent. De har fått alle brikkene, men jeg sitter der med en eneste bonde. Fy faen, når jeg sitter her i fengsel, har fått seksten år, så skulle jeg jo ønske at det var for noe jeg faktisk har gjort.

Fangenes identitetsforhandling 1: censoriousness

B

Urettferdige, forskjellebehandler,
trege og ineffektive

F

Ofre for et tregt, urettferdig og
ineffektivt system

Etisk selvposisjonering

Etikk: Det er vi faen ikke!

Det der er bare dumt, ingen vil ha noe med han somalieren å gjøre. Vi fikk vite hva han satt for, at han fikk seks år dagen før, og så plutselig satt han der, bare, og smilte. Ingen ville snakke med ham, alle satt seg med ryggen til. De sier at vi alle sammen er like, vel, vel, det er greit det. Det er vi faen ikke! Og da blir det jo ni mot én i ordensmannsgruppa. Er det så lurt, det da?

Etikk: de vanskelige ofrene

Trond: Folk er så jævlig naive. Det er bare å ringe og være høflig, så får du alt det du vil. Jeg kan for eksempel ringe og late som om jeg driver med spørreundersøkelser for MMI, så får jeg vite alt. Alt! Personnummer, bank, inntekt, vips, så er kontoen tom. Det er faen helt utrolig hvor dumme folk er. (...) Men jeg har sluttet helt med å svindle privatpersoner nå. Selv om de er forsikret, kan det jo være jævlig kjipt, å vente i seks måneder før du får pengene tilbake. Så jeg svindler bare store selskaper, og der har jeg ikke mange skrupler, jeg ha'kke det. Jeg har for eksempel svindlet Aker Kværner for en del penger. At Røkke er et idol i Norge, det er faen for dumt. Å svindle en sånn svindler har jeg ikke akkurat problemer med, for å si det sånn. Jeg har alltid stemt godt til venstre for midten, har alltid vært jævlig opptatt av urettferdighet.

Etikk: de vanskelige ofrene

TU: Han... dette skjedde med ... hadde han...

Håkon: Han... ja, det er jo en kvinne, da. Derfor sier jeg "personen". Men det er snakk om en person som har sittet for drap selv, som har drillet folk i leddene med slagbor for å ødelegge dem. Du aner ikke hvor mange kvinnelige torpedoer som arbeider i Oslo i dag. Det er ikke noe forskjell lenger, mellom menn og kvinner.

TU: Så det er full likestilling, da?

Håkon: Det er det. Det er jo flere menn, men de damene er bare helt råe. (...) Hun det er snakk om drev og knuste kneskålene til folk også, men sånne hammere de har på busser. Hun skjulte hammeren i ermet, også bare gikk hun bort til deg og dro til [viser med pekefinger mot kneet mitt].

TU: Sånne røde, med spiss på?

Håkon: Ja, sånne. Når den treffer kneskåla, knuser den i tusen biter. Da er det gjort, da.

TU: Fy faen [rister på hodet].

Tilpasning, motstand, reaksjon

- Aktiv
- Profesjonell, etisk bevisst, ikke generelt farlig
- En av fangene, men også et unikt individ
- Selvstendig, uavhengig, klarer seg
- Sterk, har selvkontroll
- Har kompetanse, evner, autonomi
- Velstående, ressurssterk
- Inkludert der det er viktig/omgjør normativt utgangspunkt for ekskludering
- Kulturell kjønns sensitiv linse: En skikkelig mann

Mat, makt og mannlighet

Mat i fengsel som umannliggjøring

- Maten fangene tilbys i fengsel kan også forstås som del av det mer generelle flettverket av umannliggjøringsbevegelser.
- Maten er med på å frata fangenes ervervete status som voksen mann som selv kan bestemme hva han vil og ikke vil spise. Fangen blir gjort til ”barn”.

Utfordringer = muligheter

- Godderis: "[I]n prison, where control is taken away as the prisoner and her body become the object of external forces, food is experienced not only as part of the disciplinary machinery, but also as a powerful source of pleasure, resistance and rebellion" (Smith 2002: 197).
- Kan fangene *gjøre mannlighet*, konkret og i dagliglivet, gjennom matlaging?

To måltidssystemer

1. Fengselets tilbud: den offisielle fangematen
2. Autonomi, kreativitet, motstand: den alternative fangematen

Den offisielle maten

- ”Enhver innsatt i norske fengsler skal kunne spise seg mett på alminnelig, god og ernæringsmessig riktig mat. ... Det er opp til de ansvarlige på kjøkkenet å presentere et kosthold som tilfredsstillende kravene.”
- Hverdagskosten defineres som ”alminnelig kost som tilsvarer den kosten befolkningen spiser til daglig.”
(Kosthold : retningslinjer til forskrift for lov om gjennomføring av straff)

Maten i retningslinjene

- Det er sunnhet som utgjør kvalitet, andre dimensjoner som gjerne trekkes inn i beskrivelser av mat, som smak og estetikk, er fraværende, bortsett fra det vage begrepet ”god kost”.
- ”God” kan kanskje best forstås et sted mellom ”skikkelig” og ”vanlig” – god kost er *vanlig* i motsetning til ekstraordinær gourmetmat, og *skikkelig* i motsetning til *junk food*. Ingen skal risikere å bli syke av et fengselsopphold.
- Samtidig er det viktig at maten ikke blir *for* god – underliggende i retningslinjene finnes et krav til at fengselsmaten skal passe til fengselet, ikke til et hotell eller en restaurant.

I praksis

- Maten tilberedes på Ullevaal sykehus og fraktes ned i matcontainere.
- Gangguten mottar maten og deler ut til hver enkelt celle.
- Brødmat og pålegg utleveres hver formiddag. Fangene har ikke mulighet til å påvirke pålegget.
- Alle har mulighet til å handle mat i butikken hver uke. Varene bæres til cellene av betjentene.

Den fæle maten

- Denne offisielle maten er kolossalt upopulær blant fangene.
- Når fangene forteller hva de skulle ha endret hvis de kunne, eller hva de gleder seg til ved å flytte eller løslates, kommer maten fort:

Endelig, Thomas! Endelig skal jeg til Ullersmo! Jeg gleder meg så mye. Fy faen så fint det skal bli! Jeg har mange kompiser som jeg vet soner der. De har fortalt masse om Ullersmo. Jeg gleder meg så til å treffe dem igjen. Uansett hvilken avdeling jeg kommer på, har jeg gamle venner der oppe. I kveld blir det biff. Jeg har savnet å kunne lage min egen mat, ass. Fy faen, så godt det skal bli med en blodig biff!

Fangenenes motvilje

- Hvordan skal man forstå denne motviljen mot maten? Er fangene kresne og vanskelige, eller er ”sykehusmaten” de serveres virkelig fæl?
- Eller finnes det flere alternative fortolkninger på andre nivåer enn den individuelle smaks?

Den alternative matlagingen: tre nivåer

1. Matlaging fangene har lov til i forhold til fengselets regelverk (altså praksiser som ikke bryter med reglementet)
2. Mat i gråsonen: betjentene ville nok ha grepet inn om de ble klar over det, men de ser det uansett ikke som så alvorlig, derfor heller ingen stor risiko.
3. Direkte regelbruddene i kulinarisk tjeneste. Blir disse oppdaget, fører de til refs, fangene flyttes til en mer restriktiv avdeling og får en rapport på seg som vil følge ham gjennom soningsløpet og som kan komme til å forvanske prøveløslatelsen når den tid kommer.

Nivå 1

- Det første nivået av det alternativt måltidssystemet handler om tilpasning og modifisering av den offisielle maten slik at den blir mer spiselig.
- Gjennom handlevarene har de fleste opparbeidet seg et rikholdig utvalg av ulike smakstilsetninger som kan brukes til å "sminke" den offisielle maten (eller deler av den) så den ligner mer hjemlig kost.

Nivå 2 og 3

- Nivå 2: Eks: varme ferdig grillet kylling i skrivebordslampa.
- Ikke lov, men "alle"/"mange" gjør det.
- Nivå 3: "Stormkjøkkenvarianter", åpen ild, sterk varme.
- *Definitivt* ikke lov. Høy risiko.

Jeg har sett flere østeuropeere kose seg sammen med hjemmelaget ferskost ute i fellesskapet. En brukt Norvegiapakke med hjemmelaget ferskost går rundt bordet, alle tar en bit med fingrene og koser seg. De smatter og smiler. Senere spør jeg Erol hvordan de gjør det. Han forteller:

”Man varmer opp lettmelk til kokepunktet, og avkjøler den. Så lar man melken stå i romtemperatur i en periode (omkring en ukes tid). Underveis skifter man ut vannet som danner seg over ostemassen, og smaksetter med salt. Til slutt siles ostemassen av ved hjelp av en ren t-skjorte. Ostemassen får så stå litt til, så er osten ferdig. Det blir jo ikke like godt med lettmelk, men OK. Det viktigste er jo nesten å ha et prosjekt. Siden det går over flere dager, med mange små oppgaver, blir det nesten som en hobby.”

For å hjelpe forskningen, som han sier, vil han gjerne vise meg hvordan "ovnen" han har laget fungerer. Han skal lage speilegg til oss, hvis jeg blir i cellen hans i lunsjen.

Underveis står celledøra på gløtt. Jeg er nervøs, redd for at en av betjentene skal stikke hodet inn og se om alt er OK med meg. Det er en litt ekkel epleslangfølelse, jeg kjenner den i magen, og på de klamme hendene mine. Verten min tar det på sin side med stoisk ro. Han er helt trygg på at de ikke kommer til å sjekke hans celle, og hvis de gjør det, kommer de ikke til å merke at noe er galt. Han forteller om den gangen tok med en cellelaget omelett over til en annen celle for å spise den der. På veien hadde han gått forbi en betjent og benyttet anledningen til å "friste" ham. Betjenten hadde slikket seg om munnen av det fristende synet. Men han hadde ikke koblet at omeletten var umulig uten bryte fengselets regler.

- *De stakkars vaktene skjønner jo ingenting. Hva slags oppvekst har de hatt? De vet jo ingenting om matlaging?*

Vi ler begge av fortellingen om de lettlurte betjentene.

Eggene er ferdige, kokken serverer meg speilegg på brødslike, med lett dryss av salt og pepper. Etterpå ligger matlukta tung i cellen. Men kokken er ikke redd for nysgjerrige neser. Jeg tenker at dette må jo vekke mistanke? Men han roer meg ned.

- *Bare slapp av. Hvis de kommer kan du bare si at du hadde med hjemmefra. Det går så bra så.*

Mat som motstand (og mannighetsarbeid)

- Få til noe under vanskelige forhold, å være kreativ og aktiv, å påvirke miljøet rundt seg
- Ikke la seg knekke – ”overleve”, være sterk
- Få tiden til å gå, fordrive tiden
- Jo høyere risiko, jo mer ærerikt
- Mat og hierarkier – de som kan spandere vs. dem som bare må motta
- = mat som verktøy i mannighetsarbeidet